

“Praten kan altijd, maar met respect voor elkaars mening”

Silvia Lenaerts is nu bijna een maand actief als nieuwe rector van de TU/e en zegt in die korte periode al te genieten van de dynamiek en positiviteit die ze in Eindhoven heeft aangetroffen. Ze gaat uitgebreid in op twee kwesties die zich in 2022 afspeelde toen ze aan de Universiteit Antwerpen als vicerector actief was en het leek alsof ze zich als wetenschapper voor het karretje van het bedrijfsleven liet spannen. Op de dag van haar aantreden voerde University Rebellion daarom een protestactie uit. Met deze groepering wil ze best het gesprek aangaan, “maar met wederzijds respect voor elkaars mening”.

De start van haar rectoraat op 11 mei ging gepaard met een demonstratie van University Rebellion bij de Senaatszaal, waar op dat moment de receptie na de overdracht van het rectoraat plaatsvond. Daar hing een spandoek met de tekst 'No more green lies' en 'Cut ties & democratize' met daarbij een doorgekruist INEOS-logo. Ook stond er een banner met daarop verwijzingen naar de Belgische protestgroep ['INEOS Will Fall'](#) en informatie over onder meer 'Project One', een project rondom een omstreden ethaankraker die INEOS wil bouwen in het Antwerpse havengebied (daar is inmiddels goedkeuring voor) en waar door de protestgroep veel tegen geageerd is. University Rebellion zei met de actie aandacht te willen vragen voor de ongewenste beïnvloeding van onderwijs en onderzoek door de industrie.

Bij twee kwesties in 2022 was kritiek te horen op het handelen van Lenaerts. Meest recent was het verschijnen van een interview met haar in een advertentie van het chemiebedrijf INEOS op 21 mei 2022 in twee Belgische kranten. Het lijkt alsof ze hiermee INEOS actief ondersteunt vanuit haar wetenschappelijke positie. De andere kwestie gaat over een open brief die ze op 26 januari 2022 samen met de Antwerpse rector Herman Van Goethem had gepubliceerd in De Standaard en die betrekking had op het [Oosterweel-project](#). Ze verzuimt daarbij in eerste instantie te vermelden dat ze een bestuursfunctie heeft bij Lantis, de organisatie die mobiliteitsprojecten van gewestelijk belang in de Antwerpse regio realiseert en beheert. Lantis is ook verantwoordelijk voor de realisatie van de Oosterweelverbinding.

In de val getrapt

Cursor sprak met een van de medewerkers van de bredere actiegroep van de Universiteit Antwerpen, die zich zorgen maakte over het optreden van Lenaerts

in de INEOS-advertentie. Die is bereid de zaak toe te lichten, maar wil liever niet met zijn eigen naam genoemd worden. We noemen hem Dieter Ruiters.

Ruiters: “Toen meer dan twee weken na de publicatie van de advertentie nog steeds niet publiekelijk afstand werd genomen van de advertentie, noch door de vicerector, noch door de universiteit, hebben enkele medewerkers een artikel geschreven in De Standaard waarin ze het belang van integriteit van een vicerector benoemen en hun zorgen uiten rondom de greep van de industrie op de universiteit.”

Lenaerts legt aan Cursor uit waarom die directe reactie er niet kwam: “Toen ik gevraagd werd voor dat interview, verkeerde ik in veronderstelling dat het gebruikt zou worden voor een boekje dat kranten weleens aan een editie toevoegen en dat één bepaald onderwerp behandelt. Hier zou het gaan over het belang van de chemische industrie in België, dacht ik. Ik had hier geen overleg over gehad met de communicatieafdeling van de universiteit, dus die hadden het niet kunnen checken. Dat bleek niet zo slim te zijn. Ik voelde me achteraf misbruikt door de interviewer en INEOS, maar de communicatieafdeling adviseerde om niet nog meer deining te veroorzaken, dus we hebben het laten gaan. Toen twee weken later de reactie in De Standaard verscheen van verontruste medewerkers heeft rector Van Goethem een stuk geschreven in en de kwestie later nog toegelicht in het [Nieuwsblad](#).” Was ze zelf dan niet van plan om te reageren, of om het bedrijf Ads & Data, verantwoordelijk voor het interview en de advertentie, aan te klagen voor misleiding? “Natuurlijk was ik kwaad, maar eigenlijk vooral op mezelf omdat ik zo simpel in de val was getrapt. Het aanklagen van dat bedrijf zou ook niet echt helpen aldus de communicatieafdeling.”

In het Nieuwsblad zegt de directeur van Ads & Data het anders te zien. “We hebben duidelijk meegedeeld dat het om een commerciële opdracht gaat”, zegt directeur Hans De Loore. “Misschien is er bij de professor een perceptieprobleem ontstaan. Maar we hebben absoluut niet de bedoeling gehad om haar te misleiden.” Lenaerts ontkent pertinent dat het aan haar verteld zou zijn hoe het interview gebruikt zou gaan worden en noemt het voor haarzelf “een pijnlijke les”.

Petitie

Volgens Ruiters werd naar aanleiding van de advertentie en de eerste reactie van Van Goethem door verschillende collega's en studenten in juni een [petitie](#) gestart, "die oproept tot volledige transparantie van samenwerkingen met commerciële bedrijven, het actualiseren van een ethische code en de vraag om publiekelijk afstand te nemen van de advertentie, alsook een klacht in te dienen tegen het advertentiebureau dat zogezegd de vicerector zou hebben misleid. De petitie is al 180 keer ondertekend."

Lenaerts zegt juist aan zo'n code gewerkt te hebben en dat die inmiddels ook binnen de Antwerpse universiteit is verspreid. "Daarin wordt aangegeven hoe je als wetenschapper of wetenschapsgroep moet handelen bij het afsluiten van contracten met het bedrijfsleven en ook hoe daarover dan de communicatie te voeren. Mijn intentie destijds bij het geven van dat interview was om onder meer de boodschap over te brengen dat de vervuiler uiteindelijk dient te betalen. Niet om INEOS te steunen. Ik heb geen banden met dit bedrijf."

Ze zegt op de hoogte te zijn van het bestaan van de petitie. "Waarom we twee weken gewacht hebben en waarom we het bedrijf niet willen aanklagen heb ik al meegedeeld. Van de 180 mensen die de petitie hebben ondertekend ken ik overigens niemand persoonlijk. De eerste reactie van mensen in mijn directe omgeving die de advertentie hadden gezien, was juist: 'Silvia, wat is hier gebeurd? Hier herkennen we jou helemaal niet in'."

Catalisti

De actiegroep meldt in de petitie zich ook 'grote zorgen te maken over mogelijke belangenvermenging als gevolg van het expliciete gebruik van academische en/of bestuurlijke credentials bij de Universiteit Antwerpen in de communicatie, zonder enige verwijzing naar de mogelijke banden die sommige academici onderhouden met de petrochemische industrie. Prof. Lenaerts zetelt in de Raad van Bestuur van Catalisti vzw, een cluster van de chemische en plasticindustrie in Vlaanderen, waarvan ook INEOS lid is. Catalisti wordt grotendeels gefinancierd door Essenscia – de belangenorganisatie van bedrijven die actief zijn in chemie, kunststoffen, farma en biotech.'

Is er langs die route dan toch sprake van een band met INEOS? Lenaerts:

"Catalisti is een overheidsagentschap, een zogeheten speerpuntorganisatie, bedoeld om innovatie in de chemische industrie op gang te brengen en daar zitten bedrijven en kennisinstellingen in. Het is zeker geen belangenorganisatie die in dienst staat van de industrie. Het streven is juist om het meer te

objectiveren en het transparanter te maken: wie doet er wat met wie? Daar zit ook INEOS in, naast diverse andere grote bedrijven, en in de Raad van Bestuur, waaruit ik inmiddels weg ben, zitten ook wetenschappers van andere Belgische universiteiten, zoals van Leuven en Gent. Het is een publiek-private organisatie met als doel innovatie te versnellen. Ik zat daarbij op basis van mijn expertise.”

Oosterweel-project

Begin 2022 was er nog een kwestie waarbij Lenaerts de schijn van belangenverstrengeling over zich afriep. In het Oosterweelproject – een omstreden kwestie in België vanwege onder meer de PFOS-vervuiling die daar veroorzaakt is door 3M – lijkt ze met dubbele pet op te acteren. Op 26 januari 2022 stond in de Belgische krant De Standaard een opiniestuk met als titel ‘Het Oosterweelproject dreigt vast te lopen’ geschreven door rector Herman Van Goethem en vicerector Valorisatie en Ontwikkeling Silvia Lenaerts. Initieel vermeldde het opiniestuk niet dat Lenaerts lid is van de Raad van Bestuur van Lantis, dat verantwoordelijk is voor realisatie van de Oosterweelverbinding. Het zorgde voor op sociale media. Een dag later wordt die functie er alsnog aan toegevoegd.

“Ja, ook stom om die niet al direct te vermelden onder het stuk”, zegt Lenaerts. “Ik werd er door de rector in een latere fase bijgehaald om eraan mee te werken en mijn naam eronder te zetten. Maar het is zeker niet zijn schuld dat ik vergeten ben die bestuursfunctie erbij te zetten. Dat kan ik alleen mijzelf verwijten.”

Waarom zit ze in de Raad van Bestuur van Lantis? Op dit moment is dit nog één van de twee nevenfuncties die ze heeft. “Het is onverstandig om een bestuur alleen maar te vullen met jaknikkers. Ik ben erin gaan zitten om een kritische stem te laten horen als er beslissingen worden voorgedragen die een verkeerde impact zouden kunnen hebben op de natuur en de mens. Daar voel ik als wetenschapper mijn verantwoordelijkheid liggen. Mijn rol is dan ook om vragen te stellen en om te kijken of wat er beweerd wordt ook daadwerkelijk wordt waargemaakt. Bijvoorbeeld, is de grond die wordt afgegraven en gezuiverd ook werkelijk goed gezuiverd? Of als er sprake is van greenwashing zal ik dat ook zeggen. Dan zijn er nog allerlei charlatans die van alles beloven zonder wetenschappelijke onderbouwing. Daar prik ik ook graag doorheen. Dat doe ik op basis van mijn eigen expertise, of ik betrek er andere partijen bij die de noodzakelijke expertise hebben. Lantis heeft voor dit gebied inmiddels een [saneringsverbond](#) gesloten met verschillende partijen en samen willen die tot

een werkbare oplossing zien te komen. Waarbij mijn motto overeind blijft: de vervuiler betaalt. Dat dreigt echter vast te lopen. Het pleidooi van de rector en mij in januari was erop gericht daarvoor te waarschuwen.”

Met University Rebellion wil ze best het gesprek aangaan over dit soort kwesties. “Maar dan op een wetenschappelijk verantwoorde manier en met respect voor elkaars mening. Meningsverschillen kunnen er altijd zijn.”

Challenge-Based Learning

Na het bespreken van deze kwesties uit het verleden, komt er tijd om Lenaerts een indruk te laten geven van haar eerste maandje TU/e. Ze zegt het nu al een hele leuke universiteit te vinden. “Ik zie hier zoveel dynamiek en positiviteit.” Eerder deze week vertelde aan ze aan het Belgische dagblad De Tijd dat er hier meer een communitygevoel bestaat dan in Antwerpen, waar er drie campussen zijn. Ook prijst ze de open en directe communicatie van de Nederlanders, de ambitie en het internationale denken. ‘In Vlaanderen is het veel trekken en sleuren’ staat boven het stuk.

Gevraagd naar wat ze in de afgelopen maand al heeft meegekregen van bijvoorbeeld Challenge-Based Learning zegt ze dat ze dat een onderwijsvorm vindt die studenten al snel in aanraking brengt met problemen uit de samenleving. “In Antwerpen is dit als overkoepelend onderwijsconcept nog niet aanwezig, maar ik heb zelf iets vergelijkbaars opgezet voor bio-ingenieurs, die mochten ook aan de slag met vraagstukken uit de samenleving.” Maar ook diepgang in het vakgebied moet mogelijk blijven, voegt ze eraan toe.

Over de komst van het Bachelor College 2.0 in september zegt ze dat de universiteit altijd goed moet luisteren naar wat de studenten en wat de samenleving vraagt. “Hopelijk met niet te veel stress voor onze mensen omdat alles voortdurend moet veranderen”, zegt ze met een glimlach. Studeren op de campus ziet ze als een noodzakelijk iets om interpersoonlijk contact te onderhouden, zeker nu steeds meer dingen online worden aangeboden. “Dat brengt ook mensen samen met verschillende achtergronden, met verschillende visies en uit verschillende culturen.”

Internationalisering

De verdere internationalisering van de universiteit kan ze goed begrijpen met oog op datgene waar de bedrijven in de Brainport-regio nu en in de toekomst behoefte aan hebben. “Maar we moeten dat op een verstandige manier doen en ons ook richten op doelgroepen die we nu nog niet weten te bereiken. Zoals

bijvoorbeeld vrouwen, die nu toch nog te vaak denken dat een technische universiteit niet bij hen past. Laat die groep zien dat we hier met techniek ook oplossingen willen bedenken voor allerlei maatschappelijk problemen. Dat is echt iets waar ik me voor ga inzetten.”

Lenaerts verwacht dat de komende jaren sprake zal zijn van een “organische groei” van de TU/e. “En ook van een gedifferentieerde, we moeten echt gaan kijken op welke gebieden de nood het grootst is en daar onze focus op richten. Dat zal wel betekenen dat je op sommige plekken binnen de universiteit met een iets minder leuke boodschap moet aankloppen. Daar zal groei niet mogelijk zijn.”

Als het gaat om samenwerking met het bedrijfsleven is haar uitgangspunt dat dit binnen duidelijke kaders moet plaatsvinden, waarbij de onafhankelijkheid van het onderzoek gewaarborgd moet zijn. “En laten vooral ook letten op de sociale impact die voortkomt uit ons onderzoek. Iedereen moet eraan kunnen meedoen. Ik ben dan ook een groot aanhanger van de Amerikaanse econoom [Jeffrey Sachs](#), waarvoor ik me in 2018 sterk heb gemaakt om die aan onze universiteit een eredoctoraat toe te kennen. Voor Sachs is die sociale component altijd van wezenlijk belang en dat sluit volledig aan bij mijn visie.”